

KŘIVSOUDOVSKÝ ZPRAVODAJ



Vydává Úřad městyse Křivsoudova

vydání prosinec 2025

SLOVO STAROSTY

MILÍ SPOLUOBČANÉ,



přeji Vám příjemné prožití vánočních svátků, v novém roce hodně štěstí, zdraví, osobních a pracovních úspěchů.

Rád bych se s Vámi poohlédl za uplynulým kalendářním rokem.

Začátkem letošního roku byla dokončena výměna veřejného osvětlení, a to v části náměstí, kde byl dle mého názoru vybrán takový typ světel, který zachovává historickou hodnotu náměstí. Momentálně by mělo být veškeré osvětlení hotové.

Na jaře proběhlo mnoho prací. Bylo to asfaltování dosud pouze zpevněných cest a výprava asfaltů na dalších v několika částech Křivsoudova. Dále byla instalována nádrž na splaškové vody u ČOV, která bude sloužit především pro občany v osadě Lhota Bubeneč (vyvážení jímek) a zakoupena nádrž na vodu za traktor o objemu 5 m³, především pro zalévání zeleně (část finančních prostředků bylo použito z dotačního titulu). Také s použitím dotací byl zakoupen nový přívěs na hašení pro jednotku SDH. Vysázeli jsme dvě nové ovocné aleje, a to u Nedbalů a směrem k fotbalovému hřišti. Celkový počet vysázených stromů je 50 ks, druhově to jsou jabloně, třešně a slivoně. Finanční prostředky pokryla dotace v celé výši. Fotbalisty jsme podpořili výstavbou části oplocení a výměnou okenních a dveřních otvorů ve fotbalových kabinách.

I nám přinesla změna stavebního zákona společně s digitalizací časové problémy, a to v získání stavebních povolení na nové parcely k fotbalovému hřišti a výstavbu nového chodníku pod hřbitovem směrem ke Kuchařům, tak snad už začátkem nového roku budeme mít stavby povoleny.

Stále se nepodařilo získat závazné stanovisko od odboru památkové péče z Vlašimi na výměnu oken na radnici, takže vlastně nevím, jestli památkový odbor stojí o záchranu památek, je to byrokracie v pravém slova smyslu.

Celkově byla podána žádost o dotaci na deset dotačních titulů, získat se podařilo pět. Dotace

na les – zalesnění, následná péče a oplocenky, dotace na nádrž na vodu za traktor a dotace na výsadbu alejí.

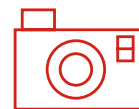
V roce 2026 bychom chtěli revitalizovat rybník Panský, vybudovat chodník, včetně veřejného osvětlení a dešťové kanalizace od obchodu směrem na Studený (na jaře bude probíhat rekonstrukce silnice Křivsoudov – Studený), pořídit nový obecní traktor, získat stavební povolení na chodník pod hřbitovem a nové parcely.

Jistě jste zaslechli o možnosti získání domu č. p. 87 na náměstí. Nějakou dobu žádáme stát o bezúplatný převod této nemovitosti, což se v průběhu tohoto roku podařilo, ale pouze za předpokladu, že stavba bude využita jako veřejně prospěšná. Momentálně stojíme před podpisem smlouvy o převodu, ale než tak učiníme, zjišťují se možnosti vzhledu stavby. V našem případě by stavba byla využívána jako hasičská zbrojnice. Zbrojnice by stála vedle chráněné budovy renesančního panského domu a v blízkosti radnice. Jednání tedy probíhají opět s odborem památek Vlašim a NPÚ Praha, kteří budou mít zásadní slovo do podoby stavby. Proto nechceme celou věc uspěchat. Je to pro naši obec závazek, podle smlouvy musí být vše hotovo do roku 2035.

V příštím roce proběhnou oslavy 750 let od první písemné zmínky o Křivsoudově, samotný vznik obce není nikde evidován, takže většina obcí datuje svůj „vznik“ právě do doby, kdy se o ní poprvé v historii psalo v nějaké kronice. Již teď se připravuje program a oslovují účinkující. Vše zabere spoustu času a energie a já tímto musím poděkovat paní Jindře Svitákové, která jakožto zkušený matador z oslav „Dnů české historie“ nám podala pomocnou ruku a vydatně nám pomáhá. Hlavní den oslav proběhne 5. září 2026, ale do té doby skuteční malé víkendové oslavy i naše spolky (fotbalisti, hasiči, myslivci a divadelníci), takže slavit se bude po celý rok.

Jan Červený, starosta městyse

UDÁLOSTI



Podzimní tvoření

1. listopadu proběhlo ve spolkovém domě podzimní tvoření, po kterém následoval lampionový průvod. Rodiče, prarodiče, tety i strýčkové společně s dětmi vytvořili podzimní dekorace a vlastní lampiony s kterými prošli na závěr odpoledne Křivsoudovem. Na všechny čekalo malé občerstvení od místních žen. Ze srdce tímto děkuji všem sponzorům, ÚM Křivsoudov, hasičům Křivsoudov a všem dobrovolníkům, kteří se podíleli na celém dni.

Ivča Zelenková, foto autorka





Cestovatelská přednáška o Skandinávii

V pátek 14. listopadu se ve spolkovém domě uskutečnila v pořadí třetí beseda pořádaná naší knihovnou. Tentokrát jsme přivítali paní Mgr. Marcelu Kratochvílovou, která nám přiblížila své zážitky z cest po Dánsku, Švédsku a Norsku v cestovatelském povídání s názvem „Zeměmi severního větru – dodávkou, na kole i pěšky“. Dorazilo 20 návštěvnic a návštěvníků, které čekal poutavý večer plný zajímavostí, fotografií a praktických tipů.

Jedním z hlavních témat bylo kempování a cestování s dodávkou, které je ve Skandinávii mimořádně rozšířené a díky promyšlené infrastruktuře velmi pohodlné. Došlo i na zkušenosti s cestováním se psem, který je v severských zemích vítaným společníkem nejen v kempu, ale často i ve veřejných prostorech. Posluchači se dále dozvěděli o zajímavostech ze všedního života v severských zemích, například švédském fenoménu zvaném fika, tradiční přestávce na kávu a něco sladkého, která je ve Švédsku důležitým společenským rituálem a symbolem zpomalení v uspěchaném dni.

Z cestopisných zastávek nechyběla návštěva Hamletova hradu v Helsingøru ani prohlídka Christiansfeldu, dánského města se stopou Moravských bratří, zapsaného na seznam UNESCO. Ze Švédska paní Kratochvílová přivezla dojmy z Ölandu i Stockholmu, a připomněla také zajímavou historii švédské královské rodiny. Ta má kořeny sahající až do období napoleonských válek, kdy byl švédským následníkem trůnu zvolen napoleonský maršál, což přivedlo na švédský trůn zcela nový panovnický rod s dalšími vazbami na napoleonskou Francii.

V Norsku se účastníci symbolicky prošli moderním Oslem, uměleckým parkem Ekeberg, malebným Bergem, a vydali se i po trase proslulého Lærdalstunnelu, nejdelšího silničního tunelu světa. Fotografie dramatické norské krajiny ukázaly, jak se v severských zemích propojuje příroda, architektura a současné umění.

Přednáška byla bohatě ilustrovaná a ocenili jsme rovněž bohatou doprovodnou literaturu, kterou paní Kra-



tochvílová donesla. Díky osobnímu vyprávění nabídla jedinečný vhled nejen do známých míst, ale i do těch, která se objevují až po odbočení z hlavních tras.

Děkujeme paní Marcelu Kratochvílové za inspirativní večer a všem účastnicím a účastníkům za příjemnou atmosféru. Rovněž připomínáme, že v knihovně nadále sbíráme náměty na další akce a besedy spojené s cestovním a/nebo knihami. Více najdete na webu knihovny

Elena Vačkářová, foto autorka

Křivsoudovské kvízové večery

Po dva sobotní večery v říjnu a listopadu se v šipkovém klubu sešli milovníci hádanek, luštění a kvízů. Pokaždé zhruba čtyřicítka soutěžících prošla pěti koly a v každém deseti kvízovými otázkami ze všech možných oblastí, od sportu, přes kulturu, přírodu a zdraví, až po filmové hlášky.

Tři týmy, které nasbíraly nejvyšší počet bodů, obdržely sladké i tekuté odměny. Za dobrou atmosféru a rychlou obsluhu děkujeme členům šipkového klubu a těšíme se někdy v příštím roce na další kvízové večery.

Jindra Svitáková, foto J. Houška

Divadelní zájezd do Prahy – Aby bylo jasno

V pondělí 24. listopadu se uskutečnil tradiční divadelní zájezd pořádaný naší obcí. Tentokrát jsme zamířili do pražského Divadla Palace na populární komedii „Aby bylo jasno“. O akci byl velký zájem – autobus se zcela

naplnil a na zájezd tak vyrazilo na 40 účastnic a účastníků, kteří si užili nejen pohodový společný výlet, ale především povedené divadelní představení.

Komedie nabídla svižný děj plný nedorozumění a humorných situací, které udržely publikum v dobré náladě od začátku až do konce. V hlavních rolích se představili Lucie Vondráčková a Tomáš Matonoha, jejichž energické a velmi přesvědčivé výkony byly jedním z vrcholů celého večera. Mnozí si pochvalovali nejen herecký projev, ale také celkovou atmosféru humorně pojaté inscenace.

Zájezd se vydařil po všech stránkách, proběhl bez komplikací navzdory čerstvému sněžení a později i namrzající ledovce a stal se příjemným kulturním osvěžením, na které budou účastníci jistě rádi vzpomínat. Děkujeme všem, kteří se zúčastnili, a těšíme se na další společné kulturní akce.

Elena Vačkářová



Rozsvícení stromečku a náš adventní jarmark

Letos jsme si společně užili tradiční rozsvícení vánočního stromečku i náš menší adventní jarmark. Moc děkujeme všem, kteří se zapojili – děti z mateřské školky Křivsoudov nám vykouzlily úsměv na tváři hned na začátku a smíšený sbor Miřetáček nás pak svými koledami naladil na vánoční atmosféru. Stánkaři přivezli spoustu pestrého zboží a bylo opravdu z čeho vybírat. Ve spolkovém domě voněla výborná káva a domácí pečivo, takže se každý mohl na chvilku posadit, popovídat si nebo se jen ohřát. Bylo krásné vidět, jak se lidé zastavují, povídají si, smějí se a užívají si společně strávený čas.

A právě to je to, co bychom chtěli udržet i do dalších let. Adventní setkání u nás má být o lidech – o tom, že se potkáme, popřejeme si hezký čas, ochutnáme něco dobrého, poslechneme si koledy a společně vytvoříme tu pravou vánoční atmosféru. Tato tradice je pro nás vzácná a rádi ji budeme držet i v příštích letech.

Velké poděkování patří městysu Křivsoudov za organizaci, Klubu žen a všem, kdo se na akci jakkoli podíleli, i všem, kteří přišli. Díky vám mělo celé odpoledne i večer tak příjemnou a lidskou atmosféru. Těšíme se zase příště! Poděkování patří také Františku Vondrákovi, který daroval městysu letošní vánoční strom.

Věra Kovaříková, foto autorka a L. Vacek



Vánoční setkání s pečením perníčků

6. prosince proběhlo ve spolkovém domě vánoční setkání s pečením perníčků. Přestože setkání bylo v malém počtu, nesla se celým odpolednem sváteční nálada provoněná vůní perníčků v doprovodu vánočních písní. Na všechny čekalo malé občerstvení, které připravily ženy podle vánočních zvyků. Ze srdce tímto děkují všem sponzorům, ÚM Křivsoudov, hasičům Křivsoudov a všem dobrovolníkům, kteří s lehkostí a hravostí přispěli svým dílem do celého odpoledne. Přejí nám všem krásný adventní čas, radostné vánoční svátky a naplněný nový rok.

Ať se nám všem daří.

Ivča Zelenková, foto autorka



INFORMACE ZE ZASTUPITELSTVA

USNESENÍ ZASTUPITELSTVA Č. 6 ZE DNE 26. 11. 2025



Zastupitelstvo:

a) Schvaluje:

1. rozpočtové opatření č. 6
2. vyvěšení návrhu rozpočtu městyse Křivsoudov na rok 2026
3. finanční dar pro Charitu Vlašim na rok 2026 ve výši 5 000 Kč
4. prodloužení nájemní smlouvy na pronájem nebytových prostor ve spolkovém domě paní Věře Kovaříkové, a to do 30. 6. 2026
5. návrh programu na slavnosti 750 let od založení Křivsoudova
6. finanční dar pro Sdružení zdravotně postižených Vlašim na rok 2026 ve výši 2 000 Kč
7. výši dotace pro MŠ Křivsoudov na rok 2026 v částce 1 750 000 Kč
8. vyrovnaný rozpočet MŠ Křivsoudov pro rok 2026. Příjmy i výdaje 3 300 030 Kč

9. střednědobý výhledu rozpočtu MŠ Křivsoudov rok 2027, v příjmech i výdajích 3 382 000 Kč, na rok 2028 v příjmech i výdajích 3 464 000 Kč
10. schvaluje přerušování provozu MŠ v době vánočních prázdnin a to od 22. 12. 2025 do 2. 1. 2026
11. prodloužení licenční smlouvy ZEIS na kalendářní rok 2026

b) Pověřuje pana starostu:

1. podpisem darovací smlouvy pro Charitu Vlašim
2. podpisem smluv na slavnosti 750 let Křivsoudov
3. podpisem darovací smlouvy pro Sdružení zdravotně postižených Vlašim
4. podpisem smlouvy ZEIS na rok 2026

c) Souhlasí:

1. souhlasí s DPP pro zastupitele Davida Jelínka

d) Bere na vědomí:

1. kontrolu zápisu ze dne 22. 10. 2025

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

BLAHOPŘEJEME



V lednu a únoru 2026 oslaví jubilea tito naši spoluobčané. Všem přejeme hodně zdraví, síly a optimismu do dalších let.

Leden

Marie Brzoňová
Marie Beladová

88 let
80 let

Únor

Vladislav Vodný
Marie Krátká
Marie Svitáková

81 let
86 let
90 let

GLOSA

AŽ SI NA JAŘE UKLIDÍME...?



Tak už možná nešlápneme do ... Ale to budeme čekat do jara?

Staré známé rčení „Uklid' si před vlastním prahem“ sice u nás docela dobře platí, ale viditelně jen někdy a pro někoho. Přes léto mnoho z nás seká trávu i před domem, zametá si před vraty, v zimě odklízí sněh. Ale není to jen vlastní práh, co by nás mělo zajímat. Je to i práh našich sousedů. Představte si jednoduchou situaci. Ráno spěcháte do práce, pojedete autem svým nebo kamaráda, či dokonce autobusem. Otevřete vrátka a rovnou do toho šlápnete. Zkažené ráno možná nebudete mít jen vy, ale také vaši spolucestující, kteří budou přemýšlet, kdo z vás měl to „štěstí“, že mu ráno začalo „podělaným navrch“.

A kdo za to může? Přece ten pes, který šel včera večer okolo!

Pejskaři, jsem jedna z vás a dobře vím, že po našich miláčcích je třeba uklízet. Nejen v létě, když váš pes udělá bobek před zahradou, na které sedí vaši sousedi, a tak raději uklidíte, aby vás nepomluví. Uklízet po pejscích

se má celý rok a po celé obci. Nejen před vraty sousedů, ale třeba i v parku nebo u dětského hřiště, protože si tam hrají děti, na břehu Spurnáku, protože tam chodí malí rybáři, nebo na jakémkoli dalším prostranství v katastru městyse. Jestliže vyjdete s pejskem na Vinici, tak tam pytlíky či lopatky nosit nemusíte. Ale v obci byste měli. Každý z nás by měl. Aby se vám to jednoho dne nevrátilo, protože i vy si celí vystrojení při odchodu na důležitou akci šlápnete do čehosi, co vonět různě určitě nebude.

Jindra Svitáková



SPOLKY

HASIČI

18. října proběhl výcvik jednotek na okrsku Dolní Kralovice. Pořádalo jej okresní sdružení hasičů v Benešově. Výcvik proběhl na 12 stanovištích, kde byly prověřovány znalosti a zkušenosti jednotek, a zároveň jednotky získaly nové informace a vědomosti. Naše jednotka, jako tradičně, se umístila mezi nejlepšími. Jednotka na výcvik vyjela s CAS 25 LIAZ pod velitelem Tomášem Vackem, se strojníkem Karlem Keroušem a hasiči Martinem Budařem, Zdeňkem Čechem, Josefem Zahálkou, Michalem Černotou. Ladislav Vacek se akce zúčastnil jako rozhodčí.



↑ Hasičské cvičení v Dolních Kralovicích

15. listopadu se naši hasiči zúčastnili okrskového cvičení okrsku Čechtice v Mnichovicích spolu s dalšími sedmi jednotkami.



↑ Hasičské cvičení v Mnichovicích

20. listopadu proběhlo první školení na obsluhu defibrilátoru, který pořídil úřad městysu na pokyn Hasičského záchranného sboru. Defibrilátor je zaregistrován v aplikaci Záchranka. Pokud si tuto aplikaci lidé nainstalují, tak tam najdou, kde jsou defibrilátory umístěny a jak je použít při záchranně života. Školení pro další zájemce budou následovat v jarních měsících.



↑ Defibrilátor je umístěn u hasičské zbrojnice na dvoře radnice. Označuje se zkratkou AED (automatizovaný externí defibrilátor)



↑ Exkurze u železničářů v Havlíčkově Brodě

22. listopadu naši hasiči uspořádali exkurzi na stanici HZS specializovaného na železniční záchranné práce v Havlíčkově Brodě. Viděli jsme moderní techniku a nové postupy při záchranných pracích na železnici. Na závěr poučné exkurze jsme se za celoroční práci odměnili prohlídkou pivovaru Bernard, spojenou s ochutnávkou piva a pohoštěním.

Ladislav Vacek, foto autor



↑ V pivovaru Bernard



↑ Technika HZS v Havlíčkově Brodě

PODZIMNÍ ČÁST SEZÓNY S NAŠÍ PŘEDPŘÍVKOU

(nebo, jak my říkáme, fotbalovou školičkou) jsme zahájili na začátku září, téměř ve stejné partě dětí, jako jsme skončili minulou sezonu. Kromě klasického tréninkového režimu měli kluci a holky také možnost se o víkendech účastnit okresních turnajů na Benešovsku, na kterých velice důstojně hájili křivsoudovské barvy. Během listopadu jsme se s horšícím se počasím přesunuli postupně do čechtické tělocvičny, kde budou i celou zimu probíhat fotbalové tréninky, nicméně s větším fokusem i na pohybové dovednosti, jako je obratnost, síla a rychlost a zapojení většího souboru míčových sportů. Aktuálně děti plní dovednostní „adventní kalendář“, kdy mají každý den zadanou určitou buď fotbalovou, nebo i pohybovou dovednost. Ačkoli jsou tyto úkoly dobrovolné, mohu říct, že se jich účastní většina dětí :). Z akcí, které nás tuto sezónu ještě čekají, bych zmínil především dvoudenní soustředění před začátkem vánočních prázdnin v čech-

tické tělocvičně a také velký turnaj v Novém Městě na Moravě, kde děti získají opět nové zkušenosti proti velkým týmům. Chtěl bych poděkovat všem rodičům za to, že nám umožňují pracovat již s těmi nejmenšími a doufáme, že mnoho z těchto dětí bude v našem klubu pokračovat ještě dlouhou dobu. Pokud byste měli zájem si také s námi zkusit fotbalový trénink se svými dětmi, ať už z ročníků 2019 a 2020 (předpřívka), ale i starších, tak mě neváhejte kontaktovat na telefonu: 728 035 900.

Ze své pozice bych vás chtěl ještě srdečně pozvat na tradiční fotbalový ples, pořádaný 31. ledna v křivsoudovské sokolovně, a také na již druhý ročník Křivsoudovského fotbalového poháru starších přípravek, který se uskuteční 20. června na našem stadionu Na Lipkách:). Těšíme se na Vás!

Vít Macháček, trenér předpřípravky
a manažer mládeže

NOVÁ SEZONA PRO MLADŠÍ PŘÍPRAVKU

začala v září prvním turnajem v Právně. Pro většinu dětí byl formát s brankářem zcela nová zkušenost a podle toho turnaj také dopadl. Soupeři byli v mnoha případech o rok starší, rychlejší a techničtější. Pro mě jako nového trenéra to byl tvrdý pohled do reality. V předchozím působišti jsem si zvykl na to, že můj tým diktoval tempo hry, soupeře předčil ve všech dovednostech a střílel hodně gólů. Nyní jsem stál po 5 letech v mé trenérské kariéře opět na začátku. Ovšem reakce našich děcek byla báječná. Obdržené góly jejich nadšení nezlomily, na trénincích poctivě pracovaly, na dalších turnajích se bavily hrou, hlitaly naše rady a neztrácely chuť dosáhnout vytouženého vítězství.

V Křivšoudově se tak nějak všechno perfektně sešlo. Úžasné a pracovitě děti, jejich rodiče, kteří nás, trenéry, podporují v každém našem nápadu, a v neposlední řadě parta trenérů a jedné trenérky, ve které sdílíme všechny názory a vzájemně se podporujeme a jednáme spolu vždy na rovinu.

Celkově první půlrok hodnotím velice pozitivně, protože postupem času se neustále všichni zlepšujeme a potenciál je v našem týmu i klubu do budoucna obrovský. Důkazem je například účast ročníku 2018 na prestižním Planeo Cupu a v něm skvělá reprezentace, včetně vyrovnaného zápasu s Tábořem, vítězství nad Vlašimí po velkolepém obratu z 1:6 na 8:6.

Také bych neměl zapomenout na naše děvčata, která křivsoudovskou mládež hrdě a obstojně reprezentovala na výběrech okresu a nebo dokonce i na trénincích pražské Sparty.

Všechny tyto předpoklady nasvědčují, že letos bude zimní příprava extrémně výživná, kvalitní, a doufám i hodně zábavná. Jarní část sezony je pro nás trenéry velká výzva a zároveň závazek.

Miroslav Dvořák, trenér mladší přípravy

NEJSTARŠÍ KATEGORIE FOTBALOVÉHO KLUBU FC KŘIVSOUDOV,

tedy kategorie mladších žáků a starší přípravky, úspěšně absolvovala další část fotbalové sezóny, kdy první jmenovaní si díky svému pojetí hry zvané fotbal nejen získali fanoušky, ale rovněž se jim podařilo se probojovat na další část sezóny do skupiny výkonnostně silnějších celků. Druzí jmenovaní, tedy starší příprava, rovněž úspěšně zvládla svoje soutěžní utkání a v příští části sezóny je čeká prostřední skupina dle výkonnostního rozdělení. Mimo samotnou soutěž však tyto dvě kategorie úspěšně reprezentovaly svůj klub napříč republikou, kdy se úspěšně umísťovaly jak na turnajích v Praze či Pardubickém kraji.

V novém roce se opět kluci z těchto kategorií mohou těšit na nové výzvy, kdy již nyní je domluveno přátelské utkání s AC Sparta Praha, a čekají je i další zajímavé turnaje v rámci celé České republiky.

Martin Provázek, trenér mladších žáků a starší přípravky



KŘIVSOUDOVSKÝ FOTBALOVÝ PLES



KDY?

31. 1. 2026

KDE?

SOKOLOVNA
KŘIVSOUDOV

ZA POSLECHU KOHO?

FONTÁNA LIVE

**SPECIÁLNÍ PROGRAM
PRO RODIČE MLADÝCH
FOTBALOVÝCH NADEJÍ!**

HISTORIE

BETLÉM A BETLÉMY



Betlém je významné křesťanské poutní místo a město v centrální části Palestiny, na západním břehu Jordánu, přibližně 8 kilometrů jižně od Jeruzaléma. Žije zde zhruba 30 000 obyvatel. Významným zdrojem příjmů města je cestovní ruch, který dosahuje vrcholu během Vánoc, kdy se křesťanští poutníci shromažďují v chrámu Narození Páně. Tuto jednu z nejstarších křesťanských svatyní nechala postavit na místě Ježíšova narození svatá Helena, matka římského císaře Konstantina Velikého.

Starý zákon zmiňuje, že v blízkosti města zemřela Jáchoba manželka Ráchel: „Když jsem přicházel z Rovin aramských, zemřela mi před očima Ráchel; bylo to v kenaanské zemi na cestě nedaleko Efraty a pochoval jsem ji tam u cesty do Efraty, to je do Betlému.“

Tóra zase označuje Betlém jako město Davidovo, ve kterém byl korunován králem Izraele. Což se prolíná se Starým zákonem, který uvádí, že Betlém je rodištěm izraelského krále Davida, a proto se mu říká také Davidovo město. Evangelia podle Matouše a Lukáše uvádějí Betlém jako místo narození Ježíše Nazaretského, a to za dnů krále Heroda.

A jak z toho všeho vznikly betlémy, které si stavíme doma na Vánoce?

Pro vznik této tradice měla význam událost, která se stala v roce 1223. Tehdy pozval italský šlechtic Giovanni di Velita Františka z Assisi, aby strávil Vánoce na jeho panství. Budoucí světec si prý přál vidět, jak právě narozený Ježí-

šek leží v chlévě na seně v jesličkách a rozhodl se, že tento výjev zobrazí. Vybral si jeskyni na vrcholu skalnatého kopce u vesničky Greccio, kterou upravil jako kapli a uspořádal v ní výjev narození Páně. Sem pozval v noci 24. prosince vesničany z okolí. Když nastala půlnoc, rozezněly se všude zvony a kopec se míhal mnoha světly, jak si přichozí svítí na cestu pochodněmi. Když vystoupali k jeskyni, uviděli jesličky, oslíka a telátko. Při nich sloužil kněz mši a František četl z Lukášova evangelia příběh narození Krista. Podle toho, co víme, byla tato událost nejen prvním „betlémem“, ale byla tu prý poprvé sloužena i půlnoční mše.

Všichni zřejmě víme, jak betlém vypadá. Ústředním tématem je Svatá rodina, Panna Maria a svatý Josef pečující o právě narozeného Ježíška, který leží na seně v jesličkách. Pastýři a tři králové přinášejí dary. Scéna bývá doplněna i zvířaty, vesničany, kteří přicházejí s dary, a andělem svolávajícím „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle“.

Počátky miniaturních betlémů v bohatších domácnostech se datují zhruba k roku 1600 a většinou byly umístěny v tzv. kabinetech (skříňkách), které po otevření dveří zobrazily domácí oltářík se stříbrnými či slonovinovými figurkami. Nejstarší chrámové betlémy byly zaváděny zejména od 17. století do 1. poloviny 18. století. Nejhonosnější český barokní betlém z 1. poloviny 18. století s figurami v životní velikosti a v původních barokních kostýmech patří kapu-



† Barokní betlém v pražské Loretě



cínům při kostele Panny Marie Andělské při Loretě v Praze na Hradčanech.

Do lidového prostředí se betlémy dostaly na konci 18. století. A mohl za to Josef II., který nařídil uzavření některých církevních objektů a betlémy, do té doby stavěné v kostelích, odtud byly vykazány. Mnoho malířů a pozlacovačů, kteří dosud pracovali hlavně pro církev, přišlo o obživu a začali vyrábět betlémy pro běžnou veřejnost. Betlémy byly a jsou vytvářeny z nejrůznějších materiálů: dřevěné, keramické, papírové, perníkové, slaměné, kukuřičné, chlebové, textilní aj.

Největší betlém na světě patří Česku, které je známo jako jedna z nejbohatších betlémařských oblastí Evropy.

Kam se na betlémy zajet podívat?

Jestli si chcete udělat vícedenní výlet, můžete zhlédnout největší betlém na světě, který vytvořil řezbář Jiří Halouzka v Jiříkově na Bruntálsku. Je umístěn v Pradědově galerii a v současné době má 154 dřevěných soch v životní velikosti. Blíže je Praha, do které máte možná namířeno na vánoční trhy. A pokud netoužíte vidět starý betlém v Loretě, zajedte si metrem na náměstí Jiřího z Poděbrad. Tam je v informačním centru Prahy 3 umístěn unikátní betlém, který dokazuje tvořivost a nápaditost českých mladých lidí (vyrobili ho studenti uměleckoprůmyslové školy).

Kouzlo Žižkovského betléma totiž tkví v tom, že se v něm nacházejí postavy jak reálné, tak fiktivní. Navíc je zobrazuje s vtipnou nadsázkou. A tak jsou zde figurky zobrazující významné osobnosti, které na Žižkově prožily značnou část svého života, nebo na svoje bydliště zavzpomínaly ve svém díle. Jsou tu ale i postavy jako Jára Cimrman, podle něhož je pojmenované blízké divadlo, Jan Tleskač, jedna z tajemných postav Foglarova románu (ten zde dlouhá léta bydlel), letí jako kometa po obloze nad svatou rodinkou, kterou tvoří moderní Marie a Josef s Ježíškem v kočárku. Všimněte si na obrázku také, kdo jsou ti „tři králové“ – a poznáte v nich určité císaře Františka Josefa, T. G. Masaryka – a ten třetí vpředu je jeden ze zakladatelů Žižkova stavitel Hartig. Do betlému občas přibude nová figurka, a tak tam můžete najít třeba Švejka, klasického žižkovského Pepíka, Drbnu, ale i Olgu Havlovou či slavnou malířku Toyen. Letos přibyla



↑ Turistická vizitka z návštěvy betlémů v Třešti

Milena Jesenská krmí kavku. A proč kavku? Překládala totiž do češtiny dílo spisovatele Franze Kafky...

Žižkovský betlém bude v infocentru na nám. Jiřího z Poděbrad vystavený od 1. 12. 2025 do 31. 1. 2026 (zavřeno 24.–26. 12. 2025 a 1. a 2. 1. 2026).

Nejbliž to ale máte do Třeště, kde si milovníci betlémů přijdou opravdu na své. Betlémy jsou zde totiž k vidění hned na několika místech. Nejvíce jich najdete ve stálé expozici Spolku přátel betlémů v přízemí Domu J. A. Schumpetera kousek od náměstí. Tam také v 1. patře je další expozice o betlémech, kterou spravuje Muzeum Vysočiny Jihlava. A do třetice unikátní historické skříňové betlémy nabízí expozice Českých betlémů v Galerii v budově školy na náměstí T. G. Masaryka.

Od Štěpána do Hromnic můžete navíc navštívit třeštské rodiny, které každým rokem zpřístupňují veřejnosti své betlémy v rámci tzv. Betlémské cesty. Do ní se zapojuje kolem dvou desítek domácností a institucí.

Stálá expozice je otevřena každý den v čase 9.30–16.30 hod. (25. 12. 2025 a 1. 1. 2026 pouze 13.30–16.30 hod.). Vstupné dobrovolné až do 2. 2. 2026. Betlémská cesta se otevře 26. prosince a bude možno po ní kráčet až do Hromnic.

Jindra Svitáková, foto autorka
a Marie Čheidzeová (Wikipedie)

INSPIRACE

KULINÁŘSKÁ DETEKTIVKA



Mnoho z nás si bez smažené ryby a bramborového salátu nedovede Štědrý večer představit. Na slavnostní stůl ho klade 96 procent českých domácností. Kde se ale bramborový salát vzal?

Někdo tvrdí, že otcem tradičního štedrovečerního pokrmu je samotný Kryštof Kolumbus, díky němuž se brambory dostaly do Evropy. Ale majonéza vznikla až v 18. století...

První náznak pokrmu – bramborového salátu – se u nás dá vyčíst v díle Magdaleny Dobromily Rettigové, v jejíž Domácí kuchařce z roku 1826 je recept na „míchaný salát zemčátkový“. Říkalo se mu zbytkový salát, protože slavná kuchařka radila s vařenými bramborami, cibulí a majonézou smíchat jakékoli zbytky z předešlé hostiny, třeba telecí pečení, šunku, uzený jazyk a podobně.

Na český vánoční stůl se bramborový salát dostal až spolu s kaprem v době první republiky. Tradice k nám nejspíš pronikla z Vídně. Do té doby se u nás spíš preferoval kapr načerno s knedlíkem, nebo pečený kapr s bramborami. Tenkrát šlo ale o jednoduchý bramborový salát bez majonézy. Pod takový recept se prvně podepsala učitelka Marie Janků Sandtnerová v roce 1924. Pokrm z brambor a kořenové zeleniny, zalitý hovězím vývarem, olejem a octem byl sváteční i postní. Majonéza se na českém a slovenském štedrovečerním stole natrvalo usadila až ve 40. letech minulého století a její rozšíření přinesla 50. léta, kdy se na trhu objevila průmyslově vyráběná majonéza, takže odpadla její pracná domácí příprava.

Bramborový salát existuje po celém světě, ale jeho ingredience se liší. Francouzi přidávají hovězí maso. Italové se neobejdou bez vinného octa a česneku. Španělé přidávají červenou papriku a zelené olivy. Řekové milují sýr feta, oregano a rozmarýn. Irové prosazují nakládaný kopr a uzenou papriku. V Karibiku sázejí na sladké brambory, kukuřici a arašidy. Japonci přimíchávají salátovou okurku, kukuřici a rýžový ocet.

*Krásné Vánoce všem spoluobčanům přeje
Ila Sůrová*

Videňský bramborový salát

Jestli chcete letos něco trochu jiného, a vlastně i dietnějšího, vyzkoušejte salát našich jižních sousedů. Tajemství spočívá v horkých bramborách a zálivce, v níž je pouze vývar, ocet a olej. Nebojte se množství, část se totiž do horkých brambor vsákne a zbytek se díky škrobu promění v hebký zálivkový krém.

Suroviny: 1 kg brambor, 250 ml vývaru, nejlépe hovězího, 20 ml jemného bílého vinného octa, 40 ml rostlinného oleje (můžete použít i olivový), sůl a mletý černý pepř, 1 červená cibule.

Postup: Brambory umyjte a uvařte ve slupce. Pak je slijte nechte krátce odpočinout, aby se z nich odpařila zbylá voda. Jakmile je můžete vzít do ruky, oloupejte je, nakrájejte nožem na plátky silné necelého půl centimetru a vložte do teplé misky. Okamžitě přidejte nakrájenou červenou cibuli na tenká kolečka nebo půlkolečka. Dochuťte octem, olejem, pepřem a solí. Nyní přidejte horký hovězí vývar. Vše dobře promíchejte, případně doladte chuti a nechte odležet.

Stejně jako u nás, tak i v Rakousku existují různé variace. Někdo přidává jarní cibulku, natvrdo vařená vejce, kyselé okurky, ředkvičky, škvarenou slaninu nebo kopr. A nebo všechno dohromady.

Dobrou chuť!

recept a foto: Jindra Svitáková



PF 2026
všem občanům Křivsoudova